בצלאל
بتسلئيل
Bezalel

Academy of Arts אקדמיה
and Design أكاديمية للفنون والتصميم
לאמנות ועיצוב Jerusalem ירושלים القدس

גלריה בצלאל לאמנות עכשווית
جاليري بتسلئيل للفن المعاصر
Bezalel Gallery for Contemporary Art

איך נאמר דבר
شو نحكي
How Can We

הילה לולו לין פרח כפר בירעים
هيلا لولو لين فرح كفر برعم
Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim

תומר רוזנטל
تومِر روزنتال
Tomer Rosenthal

התערוכה הזוגית **איך נאמר דבר** מציגה עבודות של האמנים **הילה לולו לין פרח כפר בירעים** (נ' 1964, חיה ופועלת בתל־אביב—יאפא) **ותומר רוזנטל** (נ' 1987, חי ופועל בברלין). גופי העבודות מתקיימים מתוך מתח מתמיד עם החוץ כמרחב פיזי ממשי: תל־אביב, יאפא, עזה, הגדה המערבית, ברלין, כפר בירעים וכמציאות מתמשכת של אלימות וכיליון.

הפעולה הראשונה בתערוכה מתקיימת גם עבור אלו הצופים בה מן החוץ: החלונות בחזית הגלריה כוסו בבד שחור, ועל הדלתות הודבקו טיפות שחורות. צורת הטיפה הפכה לאחד מסימני ההיכר של פרח כפר בירעים, שיצירתה, המתפרשת על פני למעלה מארבעה עשורים, כוללת פרפורמנס, רישום, הדפס, תחריט, וידיאו וכתיבה. יצירותיה נעות בין האינטימי לפוליטי, בין יומיום למצבים מיתיים, תוך עיסוק מתמשך בגוף, במגדר, בזהות ובשפה.

הטקסטים המוצגים על קירות הגלריה לקוחים מספריה *נו ששש מת*, 2014, ו*חי.ה_מת.ה_מת.ה_חי.ה* 2024. ספרים אלה הם שניים מבין 27 ספרים שיצרה האמנית בפורמטים שונים, שבהם השתמשה בגופן הייחודי שפיתחה מתוך כתב ידה — פונט לולו. בפונט זה אין אותיות סופיות, והמילים פועלות על הדף בצורות, בכיוונים ובמנעדים משתנים. השירים אינם רק אמצעי לייצוג, אלא גם מרחב של פעולה.

נקודת המוצא של גוף העבודות החדש של תומר רוזנטל, *אם אלה בני האדם*, שנוצר בשנת 2024, היא השאלה מהו האנושי. הרישומים נוצרים באמצעות מחיקה של פחם מנייר מושחר, פעולה החושפת את האור מתוך החושך והופכת את הרישום לתהליך של גילוי. העבודות מציגות יחסי גומלין בין דמויות היברידיות הממזגות אדם, צמח וחיה, ובוחנות את הגבול בין האנושי ללא אנושי. הדמויות בעבודות מסרבות להתייצב בתוך קטגוריות טהורות ויציבות, ומערערות על עצם אפשרות ההפרדה בין טבע לתרבות, בין עצמי לאחר.

רוזנטל בוחן חילופים בין דמויות ממסדרים שונים של הוויה — למטה ולמעלה, אדמה ואוויר, כתוני ואתרי: מה ששוכן בעומק הקרקע ומה שמרחף ברקיע. בעבודה *לחישה* נראה מפגש בין מעין מלאך לבין דמות אדמתית שידה מונחת על הקרקע. עבודה אחרת, *הציפור והקשת*, מתארת דמות ממסדר תחתון היורה חץ לעבר ציפור אדם. העבודה נשענת על המשל של איזופוס על נשר שנורה בידי קשת ומגלה כי החץ עשוי נוצה מנוצותיו שלו. עבודה אחרת, *ציפור אדם*, מציגה הכלאה של אדם וציפור בשפה רישומית שמזכירה ציורי מערות, ובוחנת את הכמיהה הקדומה לטוס המוצאת הד בצלליות של מטוסי קרב.

הרישומים מתגבשים מתוך חשיכה ונושאים עימם הדים של מיתוס, סמל וזיכרון קולקטיבי. הרישום משמש כאן אמצעי לחקירה של מצבים נפשיים לא־מודעים, כפעולה המאפשרת גישה לשדה של דימויים פנימיים. העבודות מתהוות מתוך כאוס וחרדה קולקטיבית, ומבקשות, כדברי האמן, "למצוא אחיזה דרך פעולת הרישום בתוך מציאות אפלה ודיסטופית". הרישום מתגלה כפעולה של התכנסות, "קונכייה של הגנה, מרחב המאפשר לפגיעות שלנו למצוא מנוחה".

לצידם, עבודת הוידיאו *ללא שם (עזה)*,2007, של פרח כפר בירעים בה מופיעה כתובת אש הנושאת את המילה "עזה" בערבית. כתובות האש, שהפכו לחלק בלתי נפרד מן הפרקטיקה של האמנית לאורך השנים, מופיעות לרוב כמילים או כסמלים, אותם היא מציבה ומתעדת במרחבים שונים. בעבודת הווידיאו הנוספת בתערוכה, *הסוף (אל ג'אנה # 4)* ,2007, מתועד מקטע מכתובת אש שנשרפה עד תום שברקע ירח מגיח מבין העננים. עבודה זו היא למעשה סוף הפעולה של עבודת הוידיאו הקודמת ממנה נשארו רק סימנים בודדים. העבודות הוצבו ותועדו על גג בניין בדרום תל־אביב—יפו, סמוך לאצטדיון בלומפילד, כשברקע נשמעים קריאת המואזין וקולות משחק כדורגל. העובדה שהן נעשו בשנת 2007 ומוצגות כעת, בשנת 2026, וכן מיקום הגלריה לבצלאל ברחוב מקביל למקום שבו בוצעה הפעולה המקורית, מדגישים את הרלבנטיות המתמשכת של העבודה הזאת והתייחסותה לחורבן המתמשך בעזה ומחוצה לה.

לחשוב, לכתוב ולהציג תערוכה בתקופה זו הן, כך נדמה, פעולות כמעט בלתי אפשריות. כאשר התהום שאנו חיות וחיים בה ממשיכה להיפער, היכולת לעכל ולנסח במילים, בגוף או בדימויים מתערערת אל מול היקף ההרג, ההרס וזילות החיים. העבודות בתערוכה אינן מציעות תגובה ישירה לאירועים, אלא מנסחות יחס פואטי למציאות שאינה ניתנת ללכידה באמצעות ייצוג ישיר. הן פועלות בתוך השדה האמנותי ומתוכו, במקום שבו השפה והדימוי מאפשרים להתקרב אל מה שחומק, מוכחש ולא נאמר. בין אם דרך רישום ומחיקה בפחם כמו במקרה של רוזנטל ובין אם דרך שפה במופעיה השונים כמו במקרה של פרח כפר בירעים, התערוכה מבקשת לייצר מרחב שבו ניתן לשהות, ולו לרגע, בתוך השבר שאנו מצויות ומצויים בו.

יעל מסר
אוצרת התערוכה

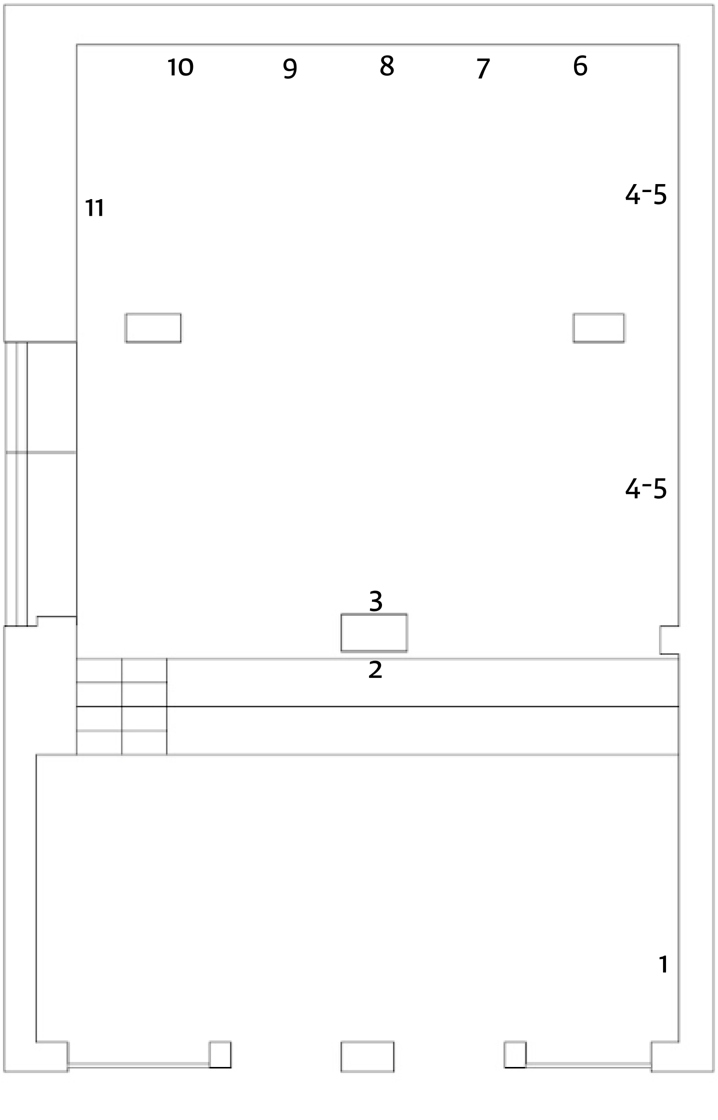

1. הילה לולו לין פרח כפר בירעים
ונוכח נפקד פרח כפר בירעים,**הסוף (אל ג'אנה # 4)**, 2007 וידיאו, 5:23 דק' (לופ)

2. תומר רוזנטל, **ציפור-אדם**, 2024, פסטל על נייר

3. תומר רוזנטל, **מלמעלה**, 2024, פחם על נייר

4-5. הילה לולו לין פרח כפר בירעים,
חי.ה_מת.ה_מת.ה_חי.ה, 2024

4-5. הילה לולו לין, **נו ששש מת**, אוקטובר 2014, כדור הארץ

6. תומר רוזנטל, **קנה מידה**, 2024, פחם על נייר

7. תומר רוזנטל, **הומנואיד ועץ**, 2024, פחם ופסטל על נייר

8. תומר רוזנטל, **ללא כותרת (אחרי ציורליוניס)**, 2024, פחם על נייר

9. תומר רוזנטל, **הציפור והַקֶּשֶׁת**, פחם על נייר

10. תומר רוזנטל, **לחישה**, 2024, פחם על נייר

11. הילה לולו לין פרח כפר בירעים
ונוכח נפקד פרח כפר בירעים, **ללא שם (עזה)**, 2007 וידיאו, 4:43 דק' (לופ)

איך נאמר דבר
شو نحكي
How Can We

הילה לולו לין פרח כפר בירעים
هيلا لولو لين فرح كفر برعم
Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim

תומר רוזנטל
تومِر روزنتال
Tomer Rosenthal

يقدم المعرض الزوجي **شو نحكي** أعمال الفنانة **هيلا لولو لين فرح كفر برعم** (1964، تقيم وتعمل في تل أبيب-يافا) والفنان **تومر روزنتال** (1987، يقيم ويعمل في برلين). انبثقت الأعمال عن التوتر الدائم مع العالم الخارجي كفضاء مادّي حقيقي: تل أبيب، برلين، يافا، غزة، الضفة الغربية، برلين، كفر برعم، وكواقع متواصل من الفقدان والفَناء.

يلتقي المشاهدون بممارسة فرح كفر برعم من الخارج حتى قبل دخولهم إلى الجاليري: نوافذ الجاليري مغطاة بقماش أسود وقطرات سوداء ملصقة على أبوابها. أصبح شكل القطرة أحد مميزات أعمال فرح كفر برعم، التي تشمل ممارستها الممتدة على أكثر من أربعة عقود، وسائط الأداء، الرسم، الطباعة، التخريش، الفيديو والكتابة، والتي تتراوح أعمالها بين الحميمي والسياسي وبين اليومي والأسطوري في تفاعل مستمر مع ثيمات الجسد، الجندر، الهوية واللغة.

تقدم الفنانة في هذا المعرض عملَي فيديو إلى جانب أعمال نصية. يُوثّق عمل الفيديو "*النهاية* (الجنة # 4)، 2007، جزءًا من نقش ناري، يحتوي على كلمة "الجنة" احترق تمامًا على خلفية قمر يطلّ من بين الغيوم، كما إشارة صامتة لحدث قد كان أو قد يكون. النصوص المعرو

ضة على مأخوذة من كتابيها " إذًا ششش" قد مات، من العام 2014، و"حية_ميت.ة_ميت.ة_حي.ة" من العام 2024، كتابين من بين 27 كتابًا أصدرتها الفنانة بأشكال مختلفة استخدمت فيها خطها الفريد "خط لولو"، الذي طورته من خط يدها والذي تتحرك فيه الكلمات على الصفحة بأشكال واتجاهات مختلفة دون حروف نهائية. ليست القصائد مجرد وسيلة للتعبير، بل مساحة تحرك أيضًا.

التساؤل عن جزهر الانسانية هو نقطة انطلاق مجموعة أعمال تومر روزنتال الجديدة، من العام 2024. ينتج روزنتال رسوماته عن طريق محي الورق المُسوَّد بالفحم، ما يلد النورَ من الظلمة ويجعل من الرسم رحلة استكشافية. تعرض الأعمال علاقات تكافل بين أشكال هجينة تدمج بين الإنسان والحيوان والنبات وتستكشف الحدود الفاصلة بين البشري وغير البشري. ترفض هذه الأشكال الانتماء إلى فئات محددة ومستقرة، وتتحدى إمكانية الفصل بين الطبيعة والثقافة، بين الذات والآخر.

يبحث روزنتال التفاعلات بين شخصيات من عوالم وجودية مختلفة - في الأسفل وفي الأعلى، على الأرض وفي الهواء. يظهر عمله "الهمس" (2024) لقاءً بين ملاك وشخصية دنيوية يدها ملقاة على الأرض. عمل آخر بعنوان "الطير والقوس" يظهر شخصية من عالم سفلي تطلق سهمًا على طير-إنسان. العمل مستوحى من حكاية إيسوب عن نسر أصيب بسهم كان مصنوعًا من ريشة مصدرها بريشه. عمل آخر، "طير-إنسان"، يعرض هجين طير وإنسان بلغة تصويرية تستذكر رسومات الكهوف وتستكشف توق الإنسان القديم للطيران الذي يتردد صداه في صور ظلية لطائرات حربية.

تنبثق رسومات روزنتال من الظلام محملةً بأصداء أساطير، رموز وذاكرة جماعية يُمثل الرسم فيها وسيلة لاستكشاف حالات لا-وعي كممارسة تتيح الوصول إلى حقل صور وأشكال داخلية. تتبلور الأعمال من الفوضى والقلق الجماعي، ساعيةً، كما يقول الفنان، "لإيجاد موطئ في واقعٍ مظلمٍ وكئيب". يتجلّى الرسم كممارسة تجمع والتقاء، "قوقعة حماية، حيز يمنح ضعفنا الراحة".

عمل فيديو آخر لفرح كفر برعم، "بلا اسم (غزة)"، 2007، يعرض نقشًا ناريًا يحمل كلمة "غزة" باللغة العربية، نصِب وأُضرمت فيه النار على سطح مبنى في جنوب مدينة تل أبيب-يافا، على مقربة من ملعب بلومفيلد، وفي الخلفية صوت المؤذن وضوضاء مباراة كرة قدم. حقيقة أن العمل قد أنتِج في العام 2007 ويُعرض الآن، عام 2026، في خضم الواقع الراهن وبعد أحداث 7 أكتوبر والإبادة الجماعية المستمرة في غزة، إلى جانب عرضه في جاليري بتسلئيل، على بعد شارع من المكان الذي نُصِب فيه العمل الأصلي، يبرز أهمية العمل وطبيعته كممارسة لا تقتصر على التوثيق، بل تتدخل في الواقع أيضًا.

يُقام المعرض في واقع مستمر من العنف، الدمار والفقدان. لا تقترح الأعمال ردًا مباشرًا على الأحداث، بل تُصيغ علاقة شعرية مع واقع لا يُمكن تجسيده في تمثيل مباشر. تبدو الكتابة والقراءة والتفكير في معرض خلال هذه الفترة أمورًا شبه مستحيلة. مع اتساع الهوة التي نعيش فيها تتضاءل قدرتنا على استيعاب الواقع والتعبير بالكلمات أو الصور إبان القتل والدمار. لا يبدأ العنف في لحظة وينتهي في أخرى، بل يتواجد كسلسلة، استمرار، شرط. لا تسعى أعمال روزنتال وفرح كفر برعم لتمثيل الواقع، بل تتواجد فيه وتعمل في المجال الفني ومن داخله، حيث تُتيح لنا اللغة والصورة الاقتراب من المراوغ والمكبوت.

ياعيل ميسِر
قيِّمة

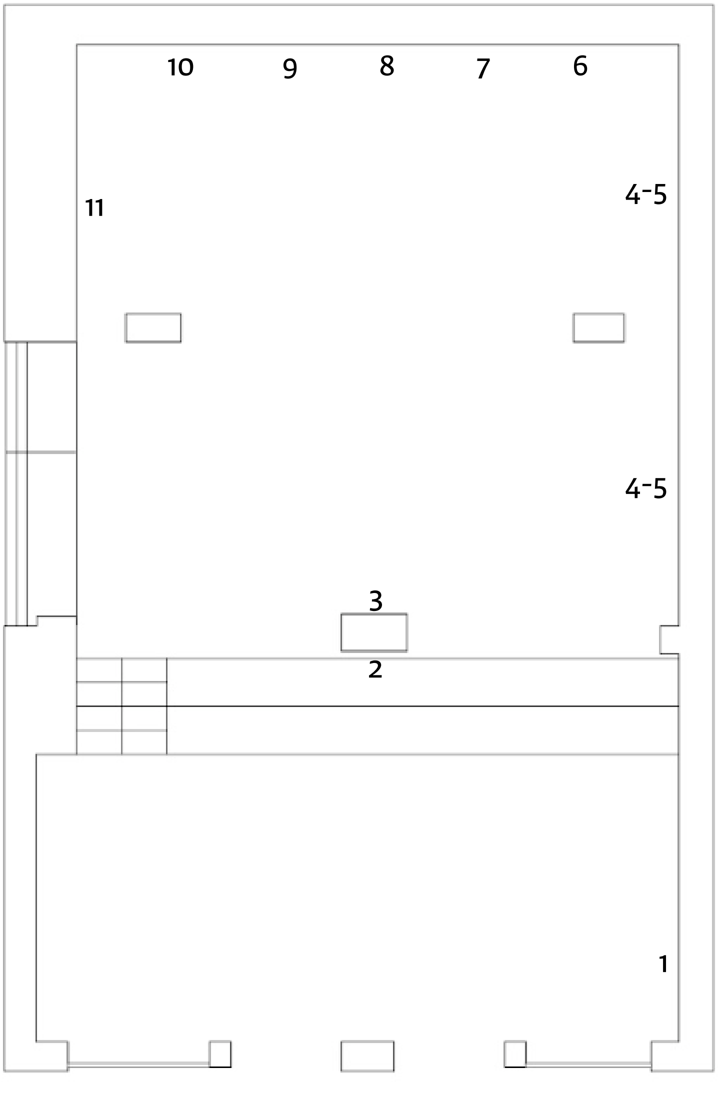

1. هيلا لولو لين حاضر غائب فرح كفر برعم
وحاضر غائب فرح كفر برعم
النهاية (الجثة # 4)، 2007 فيديو، 5:23 دقائق (يعود على نفسه)

2. تومر روزنتال، **طير-إنسان**، 2024، باستيل على ورق

3. تومر روزنتال، **من الأعلى**، 2024، فحم على ورق

4-5. هيلا لولو لين كفر برعم،
حية_ميت.ة_ميت.ة_حي.ة، تشرين الأول 2024

4-5. هيلا لولو لين،
تتنفس، تشرين الأول 2014، الكرة الأرضية

6. تومر روزنتال، **مقياس**، 2024، فحم على ورق

7. تومر روزنتال، **إنسآلة وشجرة**، 2024، فحم وباستيل على ورق

8. تومر روزنتال، **بلا عنوان (على خطى تشيورليونيس)**، 2024، فحم على ورق

9. تومر روزنتال، **الطير والقوس**، فحم على ورق

10. تومر روزنتال، **همس**، 2024, فحم على ورق

11. هيلا لولو لين حاضر غائب فرح كفر برعم
وحاضر غائب فرح كفر برعم
بلا اسم (غزة)، 2007، فيديو، 4:43 دقائق (يعود على نفسه)

איך נאמר דבר
شو نحكي
How Can We

הילה לולו לין פרח כפר בירעים
هيلا لولو لين فرح كفر برعم
Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim

תומר רוזנטל
تومِر روزنتال
Tomer Rosenthal

The exhibition **How Can We** presents works by **Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim** (b. 1964, lives and works in Tel Aviv—Jaffa) and **Tomer Rosenthal** (b. 1987, lives and works in Berlin). Both bodies of work unfold in a sustained tension with the “outside”—both as a concrete physical space—Tel Aviv, Berlin, Jaffa, Gaza, the West Bank, and Kfar Bir’im—and as an ongoing reality of violence and annihilation.

The first act in the exhibition takes place for those viewing it from the outside: the windows at the front of the gallery were covered with black cloth, and black droplets are affixed to its doors. The drop shape has become one of Farah Kufer Birim’s signature motifs. Her practice, spanning over four decades, encompasses performance, drawing, printmaking, etching, video, and writing. Her works move between the intimate and the political, the everyday and the mythical, in a sustained engagement with the body, gender, identity, and language.

The texts displayed on the gallery walls are drawn from her books Breathing, 2014 and Dead_Living_Living_Dead, 2024). These volumes are two among twenty-seven books the artist has produced in various formats, employing a distinctive font developed from her own handwriting: Font Lulu. In this typeface, there are no final letter forms; words operate on the page through shifting shapes, directions, and registers. The poems are not merely means of representation, but fields of action in their own right.

The point of departure for Tomer Rosenthal’s new body of work, *If These Are Humans*, is the question of what it means to be human. The drawings are made through erasure of charcoal from blackened paper, an action that reveals light from within darkness, in which drawing becomes a process of discovery. The works present interactions between hybrid figures that merge human, plant, and animal, exploring the boundary between the human and the nonhuman. These figures resist stable or pure categories, unsettling the very possibility of distinguishing nature from culture, self from other.

Rosenthal explores interactions between figures belonging to different orders of being—above and below, earth and air, chthonic and etheric: that which dwells in the depths of the earth and that which hovers in the sky. In *Whisper* (2024), an encounter unfolds between an angel-like presence and an earthbound figure whose hand rests upon the ground. Another work, *The Bird and the Archer* (2024), depicts a figure from a lower order shooting an arrow at a human-bird. The work draws on Aesop’s fable about an eagle struck by an arrow, only to discover that the shaft is fletched with its own feathers. In *Human-Bird*, Rosenthal presents a hybrid of a man and a bird in a visual language reminiscent of cave painting, evoking an ancient longing for flight that finds an echo in the silhouettes of fighter jets.

Rosenthal’s drawings coalesce out of darkness and carry echoes of myth, symbol, and collective memory. Drawing functions as a means of investigating unconscious psychic states, a practice that opens access to a field of internal imagery. Emerging from chaos and collective anxiety, the works seek, in the artist’s words, “to find a grip through the act of drawing within a dark and dystopian reality.” Drawing becomes an act of withdrawal and containment—“a protective shell, a space in which our vulnerability may find rest.”

In Farah Kufer Birim's video work *Untitled (Gaza)*, 2007, a fire inscription spelling the word "Gaza" in Arabic appears. Fire inscriptions, which have become integral to the artist's practice, typically take the form of words or symbols placed and documented across diverse sites. The exhibition also includes *The End (Al-Jannah #4)* (2007), which documents a segment of a fire inscription that has burned to the ground, while the moon emerges from behind clouds in the background. This work effectively constitutes the concluding moment of the earlier piece, from which only residual traces remain. Both works were staged and recorded on a rooftop in southern Tel Aviv—Jaffa, near Bloomfield Stadium, accompanied by the sound of the muezzin's call and a football match. Their production in 2007, and their subsequent presentation here in 2026, alongside the gallery's location on a street parallel to the site of the original action, underscore the enduring relevance of these works.

To think, write, and make an exhibition in the present moment appears, at times, nearly impossible. As the abyss in which we live and breathe continues to widen, the capacity to process and articulate—in words, bodies, or images—falters in the face of the scale of killing, devastation, and the devaluation of life. The works in this exhibition do not offer a direct response to events; rather, they articulate a poetic relation to a reality that resists capture through direct representation. They operate within and through the field of art, where language and image enable an approach to that which eludes, is denied, or remains unsaid. Whether through Rosenthal's acts of drawing and erasure in charcoal, or through Farah Kufer Birim's multifaceted engagements with language, the exhibition seeks to produce a space in which it is possible to dwell—even if only momentarily—within the rupture we inhabit.

Yael Messer, curator

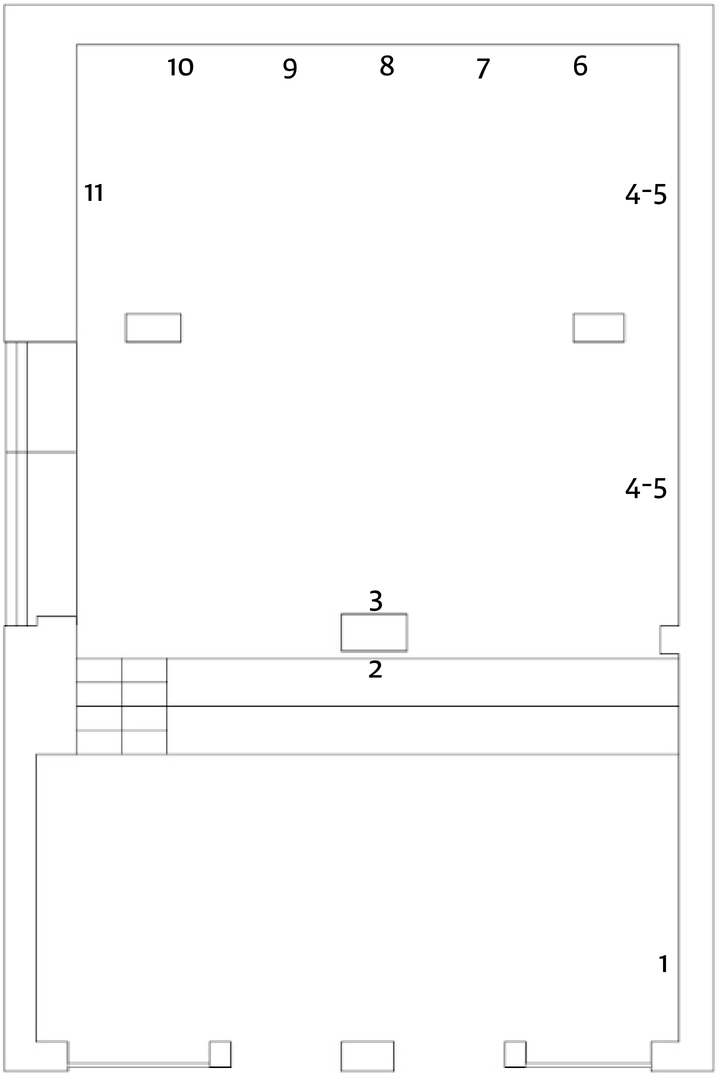

1. Hila Lulu Lin
& Present absent Farah Kufer Birim, **The End (Al Jannah #4)**, 200 video, 5:23 min (loop)

2. Tomer Rosenthal, **Human-Bird**, 2024, pastel on paper

3. Tomer Rosenthal, **From Above**, 2024, charcoal on paper

4-5. Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim, **Dead_Living_Living_Dead**, 2024

4-5. Hila Lulu Lin Farah Kufer Birim, **Breathing**, 2014

6. Tomer Rosenthal, **A Matter of Scale**, 2024, charcoal on paper

7. Tomer Rosenthal, **Humanoid and Tree**, 2024, charcoal and pastel on paper

8. Tomer Rosenthal, **Untitled (after Čiurlionis)**, 2024, charcoal on paper

9. Tomer Rosenthal, **The Bird and the Archer**, 2024, charcoal on paper

10. Tomer Rosenthal, **Whisper**, 2024, charcoal on paper

11. Hila Lulu Lin
& Present absent Farah Kufer Birim, **Untitled (Gaza)**, 2007 video, 4:43 min (loop)